

Förord · 11

Inledning: fynden och frågorna · 15

Mot källorna!, 17 · ”Musiken” som spelade upp och medföljde, 20 · Vad är en blåsoktett?, 21 · Noterna som finns kvar, 22 · Bilder, instrument, fonogram, lokaler – och musiker, 23 · Musik för ”ospecificerad ensemble”, 25 · ”Brunnsmusik” och genreindelningar, 26 · Ur oktettsperspektivet, 28 · Bokens disposition, 29

DEL 1

BAKGRUND: BLÅSMUSIKENS LONGUE DURÉE 33

Den dolda musiken · 35

Hovmusik blir militärmusik: officerarnas hovkapell, 36

Blåsarensembler i Sverige över tiden, 1: 1800-talets förhistoria · 39

Skalmejor och hobojoj, 40 · Harmonie-Musik, 43 · Hertigars och friherrars musique, 46 · ”Spela Hoboister, gunga tak och golf”: musiker i Bellmans diktning, 50

Blåsarensembler i Sverige över tiden, 2: 1800-talet · 55

Blåsargruppen blir musikkår, 55 · Militärmusikkårernas framväxt, 58 · Blåsinstrument i förföras seklets början, 59 · Nya instrument: 1800-talets regionala instrumenttyper, 61 · Besättningar i svensk militärmusik, 62 · Den ”svenska klangen”, 64 · ”Avdelning” ur musikkåren – i vad syfte?, 67

DEL 2

KURORTSMUSIK – KULISS ELLER KULTURDISTRIBUTION? 71

Vid Ronneby Helsobrunn · 73

MUSIKHÅLLNINGEN I RONNEBY VID 1800-TALET SLUT, 75 · Brunnskurer, krämpor och klasser, 75 · Naturen och nöjena, 77 · ”En flyktig sommarfågel”: konsert och musik, 78 · Dagens gång, 82 · Musikerna bakom 1890-talets musikhållning, 88 · Musiken på programmet, 93

MUSIKHÅLLNINGEN I RONNEBY: FRÅN TRUMMA TILL OKTETT, 95 · Spåren av musikhållningen, 95 · Förutsättningar, 97 · Hautboister från Karlskrona: en träblåsarnas epok, 98 · Bleckblåsepoken: Brunnsmusik från grannländerna, 102 · Oktetternas tid, 108

MUSIKENS TJÄNSTGÖRING VID BRUNNEN, 110 · Musik morgon, middag och kväll, 110 · Var spelade de, och vad?, 112 · På programmen, 114 · Anbud och värvning, 116 · Vilka engagerades, och varför?, 117 · Resor, lön och uppehälle vid Brunnen, 120 · Musikbostaden, 123 · Mat och dryck, 124 · Klädsel och "conduit", 126 · Seklet med brunnskapellen i Ronneby, 127

Musik eller ej vid övriga brunnsorter · 131

MEDEVI BRUNN, VARS VATTEN SMAKADE JÄRNFILSPÅN, OCH DESS MÄSSINGSSEXTETTER, 133 · Tidiga glimtar, 134 · Nu och då, 136 · I Medevi från 1860-talet och framåt: sextetter som sprängts och "sammanrafsats", 137 · Oktetter i Medevi, 141 · Vad ska musik få kosta?, 143 · Husarsextetter, 144 · "... vi fick lukta lite på förnämiteten", 147

SÖDERKÖPINGS VATTEN, "HELT SÖTT OCH LJUFVELIGT", 149 · Det mirakulösa vattnet, 149 · Musiken: En dunkel början, 150 · Brunnskapell från 1850-tal till 1920-tal, 152 · 1887 års oktett: en case study, 153 · Mot seklets slut – helst oktett, 155 · Musik i paviljongen och "i berget", 159 · Anbud, kontrakt och villkor, 160

HUSARER OCH HULTMAN I RAMLÖSA, 164

MÖSSEBERG, EN MINDRE KURORT UTAN "HÄLSOSKAKANDE" NÖJEN, 169 · Musikanskaffningen, 171 · Mer eller mindre musik över tiden: Källarmästarens musik?, 172

Några nedslag vid de salta baden · 177

"KUNGLIGA MARSTRAND", 179

DEN VANLIGA GODA MUSIKEN PÅ SÄRÖ, 182

FRÅN BRUNN TILL BADORT – BLANDAD MUSIK VID "GUDOMLIGA GUSTAFSBERG", 188 · På jakt efter musiken i Gustafsbergsparken, 190 · Håller Restauratören badmusik?, 192 · Noter som källor, och dagspressen, 193 · Badortsmusik med stråkar, 200 · Olika policy vid olika badorter?, 201

MED OKTETTER OCH "HOFKAPELL" I LYSEKIL, 203 · På Curmans tid, 203 · Hovkapellet, eller åtminstone en del, 206

"HARMONIE- OCH DANS-MUSIK" I VARBERG, 208 · Tävlan om engagemang, 210

Oktetter på kommendering · 215

"DET USLA KARLSBORG", 215 · Några oktetter vid Volontärskolan, 219 · Att cementera en habitus, 223

OKTETTKOMMENDERINGAR TILL MÖTEN OCH MÄSS, 224 · Uttagna till oktettkommendering, 225 · Vad blåste oktetten på mässen? Repertoar för I 9:s oktetter, 228 · Efter 1901 års omorganisation, 233 · Spel ombord: Flottans sjögående oktetter, 233

Va blåser han då? · 239

”Ett rikhaltigt program” · 241

”Fin musik ...inget sånt där umpa-umpa”, 242 · Liten ”afdelning” ger ”Stor Militär-Konsert”, 244 · Militärmusikens genrer i oktetternas notböcker, 253 · Brunnsoktettmusik och ”annan” musik?, 254 · Genreindelningar nu och då – för praktiskt bruk, 255 · Oktetternas repertoar – och andra ensembler, 256

När Carmen slog · 259

Opera på oktett, 259 · Slog Carmen an?, 261 · Carmen förklädd?, 263

MUSIKEN MELLAN AKTERNA, 266

Potpurri: ”e pluribus unum” ... · 269

”... för mycket af det goda” ..., 269 · Planlöst musikaliskt återbruk?, 270 · Förlagor till oktettpotpurrierna, 275 · Spridning, popularisering... och bearbetning, ”förkonstligande”, 276 · Sammanfattning: genren potpurri, 278

Marsch: från danse guerrière till ”borggårdsbaletten” · 281

Ordet ”marsch”, 281 ·

MARSCH GENOM TIDERNA, 282 · Dansant exercis, 283 · Marscher vid solkonungens hov, 284 · Marscher för 1700-talets ”Harmonie”, 286 · Marsch och menuett – mot en standardform med triodel, 287

”MARSCHKARAKTÄR” – VAD ÄR DET?, 291 · Marschens ”väsen” – marsch och dans, 291 · Melodik, rytmer, tempi, 292 · Marschens väsen – marsch och visa, 293 · Marschers mångfald: olika slag av marscher, 294 · Val av tempo, 296

IMPULSER OCH INHEMSKT I OKTETTERNAS MARSCHREPERTOAR, 297 · Repertoar och stilistiska förebilder, 298 · Fest- och paradmarscher från tidigt 1800-tal, 298 · Standardtypen: operamarscher, konsertmarscher och regementets egen marsch, 300 · Vad heter marschen?, 302 · Något om spelsätt och praxis, 304

MARSCHEN I SAMTIDENS ÖRON – NU OCH DÅ: KONNOTATION OCH UTTRYCKSVÄRDE I ÄLDRE TIDER, 305

I skuggan av Chopin – eller med Chopin i periferin? · 309

Polonäs: dans ... och musik, 311 · 1800-talspolonäsens form, stil och karaktär, 312 · En svensk polonästradition, 315 · Polonäs och polska, 317

Balmusik – musik för konsert · 321

Oscarsbaler, Sylvesterbaler, Amaranterbaler, brunnsbaler ..., 321 · Musik att röra sig till och att lyssna till, 322 · Dansers tidstypiska titlar, 324 · Instrumentala serenader, romanser, hymner, 326

... följ med oss in i tavlan ... · 329

På ”notställarne”: oktetternas noter i närbild · 331

Notskrivarens material, 332 · Besked om kompositörer och arrangörer, 333 · Notskrivare i arbete, 335 · Noterna i användning, 337

STÄMBÖCKER OCH PARTITUR – ÖVER TIDEN, 338 · Noter i bruk och cirkulation, 340

På begäran eller för nöjes skull – att skaffa repertoar · 341

På jakt efter nytt och populärt, 342 · Förlagor till blåsmusik: hyrt, köpt och lånat, 344 · Bara för nöjes skull?, 348 · Anonyma arrangörer och instrumentatörer, 349 · Hur lärde man sig?, 350

Oktetten – ”åtta feta gubbar”? · 353

Svensk oktett med tio musiker eller fler, 353 · ”Förstärkt” oktett?, 356 · Olika oktetter genom åren, 357 · Amerikanskt – internationellt?, 363

Från instrumentation till arrangemang och bearbetning · 365

Koral och manskör – fyrstämmig musik satt för oktett, 365 · Att reducera en orkestersats, 368 · Stor opera för liten oktett: fallet *Lucia*, 370 · Sång utan ord för oktett: Mendelssohns *Frühlingslied*, 372 · Från piano till oktett – musik för ospecificerad eller valfri besättning, 374 · Sextett kontra oktett: olika sätt att arrangera, 374

Med träblås, bleck och trummor · 377

MÄRKLIGA MUSIKINSTRUMENT?, 377

BLECKBLÅS – PÅ SVENSKA, 378

FLÖJTER OCH KLARINETTER, 381 · Flöjter..., 381 · ...och klarinetter, 382

BLECKBLÅS MED KLAFFAR OCH VENTILER, 383 · Kornetter, horn och liknande, 385 · Trumpet och pistong, 388 · Den svenska kornetten – ett nationellt klangideal?, 391 · Hornen och det ”tunga blecket”, 392 · Tenorbasun och tenorhorn, 395 · En epokgörande uppfinning: bastuban, 395

TRUMMOR, SPORRAR OCH BÄCKAR, 396 · Hur lät de, på sin tid?, 398

TILLGÅNG OCH EFTERFRÅGAN, 399 · Militärmusiker skaffar instrument, 399 · Om instrumentet blev trasigt..., 402

TILLVERKNING INOM SVERIGE: SITUATIONEN PÅ TRÄBLÅSFRONTEN, 403 · Unge I. V. Wahl tillverkar träblåsinstrument, 404 · Svarvarmästare Svensson, 406

INHEMSK BLECKBLÅSTILLVERKNING, 408 · Iac. V. Wahl sadlar om, 410 · Ahlberg & Ohlsson, 413 · Kännetecken och tidsbestämning av firmors instrument, 414

HANDEL OCH FÖRMEDLING AV INSTRUMENT, 415 · Import och inköp, 415 · Bengt Dahlgren AB och andra firmor, 418 · Annonser om reparationer, 419 · Militärmusik med stråkar, C-flöjt och A-klarinet, 421

FÖRBÄTTRINGAR OCH EXPERIMENT, 422 · Stämmer det? Försök med normalstämning, 424

Musiker bakom notställarna · 427

MAGNUS HERMAN EHNSTEDT, 428 · Musikelev, 428 · Lite om ”Kronans kaka”, 435 · I Hufvudstaden, 438 · Att finansiera hyra och uppehälle, 440 · En lucka i Magnus Herman Ehnstedts CV, 442 · Sonen avancerar, 443 · Ehnstedts noter i Norrtälje 1898, 444

AKADEMIENS ”UNDERVISNINGSVERK” PÅ EHNSTEDTS TID, 445

OKTETTENS FRILANSMUSIKER, 447 · Gustaf Leonard Wiström, valdthornist, 447 · Den gamle musikern som berättar: Gustaf Gille, 450

”DRAGONMUSIKEN” I LUND OM VÅREN 1899, 451

INVANDRADE MUSIKER OCH DERAS ÄTTLINGAR – NILS AUGUST ZINN M.F.L., 453

OKTETTMUSIKER ”PÅ AXEVALLA HE”, 459 · C.G. Fredriksson, 459 · C.F. Ringvall, 460 · Albert Löfgren, 461 · Carl August Herrman, 462 · ”En hedersman av gamla stammen,” Gustaf Ferdinand Lundin, 462

FRÅN ”SPEL I NUMMER” TILL ”BONDESPELMÄN”, 471 · Folkmusik på konsert, 475 · Folkmusiken – en brygd, 476

MUSIKER OCH AMATÖRMUSIKER, 476 · Var man på sin plats, 479

Från privatkapell till bruksmusikkår: Adelsnäs blåsorkester · 483

Baroniet Adelsnäs, 483 · Baronens musikkår: historik i korta drag, 484 · Musikens arbetsuppgifter, användning och funktion, 486 · Wilhelm Böhme, hovkapellist i privat tjänst, 489 · Adelsnäsåkårens repertoar och instrumentation på Böhmes tid, 489 · Tengvall och Harmonie-Musik i Åtvid före 1834, 493 · Blåsinstrument före 1834?, 495 · Kontexten: det sena 1700-talets harmonimusik och privatkapell, 496 · Sammanfattning: nya rön om bakgrunden till bruksorkestrars uppkomst, 497

Den sagolika husarkvintetten · 501

Husarkvintetten på turné, 505 · En försvunnen repertoar?, 511

DEL 5

ATT ”BETJENA HELSOBRUNNEN MED MUSIQUE”:

NÅGRA REFLEXIONER

515

Vad ”hette” brunnsmusiken? · 517

Organisation: hushållning eller paradiset? · 519

Brunnssamhällets förebilder?, 521

Musikens plats: att framträda i det fördolda · 527

I parken: mot paviljong och kiosk, 530 · Paviljonger, kiosker och snäckor, 532 · Spelplats och social plats, 533

Publik, ljudmiljö, lyssnande och reception · 535

Ljuden i kring – lyssnarmiljön, 536 · Underhållningsmusik att lyssna på, 538 · Om receptionen. Vittnesmål från musiker och entreprenörer, 542

Musikbetjäning för fin publik · 545

Svenskt och utländskt – nationalism?, 546 · Stora fordringar, goda musiker, god ordning inom musikpersonalen, 547 · Rätt och riklig repertoar för rätt publik, 548 · ”När och hvar jag derom beordras” – betjäntmusik, 549

Epilog · 555

Hur gick det sen?, 557

Bilagor · 561

Ronneby brunnskapell genom åren 1838–1929, 561 · Söderköpings brunnsmusik genom åren 1856–1930, 564

Ordlista · 567

Käll- och litteraturförteckning · 575

Personregister · 595